Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Mørch, O. J. N.
Titel | Title:	Om Mistbænkes og Mistbedes Anlæg og Behandling, til Underretning for dem, der ikke holde Gartnere.
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kjøbenhavn : Bianco Luno, 1841
Fysiske størrelse | Physical extent:	31 s., 2 falsede tav.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

Mørch

om Mistbænke

1841

26.-28.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130021584585

Om

Mistbænkes og Mistbedes

Anlæg og Behandling,

til

Underretning for dem, der ikke holde Gartnere,

af

O. J. N. Morch,

Bot. Gartner.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Bianco Luno.

1841.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Forord.

Dersom disse her fremsatte Regler for Mistbedes Anlæg og Behandling maatte findes tilfredsstillende saavel for den Kyndige som for den Ukyndige, vilde min Hensigt med dette mit Arbeide være opnaaet. Gjerne indrømmer jeg, at Meget kunde været vidtløftigere behandlet, og en Deel tilføiet; men min Plan var kun, at give de almindeligste Regler, især for Yndere af Havevæsenet, som ikke holde Gartner. Gid imidlertid dette maatte være en Spore for en Kyndigere til at levere noget Fuldstændigere i denne Deel af Havekonsten.

Kjøbenhavn i Marts 1841.

Forfatteren.

Inddeling.

Side

Indledning . . . . . 5.

Om Mistbænkes Construction . . . . . 5.

1. faststaaende eller danske,

2. skjulte eller hollandske,

3. fritliggende eller engelske.

Om at drive og passe følgende Kjøkkenurter:

1. Blomkaal . . . . . 13.

2. Gulerødder . . . . . 20.

3. Salat . . . . . 22.

4. Meloner . . . . . 23.

5. Agurker . . . . . 28.

6. Bønner . . . . . 29.

Endvidere:

Radiser, Lactuk, Karse, Portulak, Kjørvel og Spinat . 30.

Indledning.

Hensigten med Mistbænkes Anlæg er: deri at dyrke saadanne Værter, som enten ikke kunne give modne Frugter her paa Friland, f. Er. Meloner, eller for at have disse til en anden Aarstid, end de sædvanligt haves paa Friland, f. Er. Blomkaal, Gulerødder ɔc.

Om Mistbænkes Construction.

Naar Gruben er omgiven med en Indfatning, bruges Navnet: Mistbænke, ligger Gjødningen frit ovenpaa Jorden: Mistbede. Almindelig betjener man sig i daglig Tale af Benævnelsen: Mistbænke. De deles i følgende 3 Slags:

1) faststaaende eller danske,
2) skjulte eller hollandske og
3) fritliggende eller engelske.

1. Faststaaende Mistbænke.

De bestaae af en simpel Brædeindfatning, som fortil er et og bag til to Bræder høi, 2½ Al. bred og af

en vilkaarlig Længde. Foroven hviler Vinduet paa en Liste, som indvendig er paanaglet Brædeindfatningens Bagside, saa dybt nede, som Vinduet er tykt (Fig. 1 c); forneden hviler Vinduet paa Kanten af Indfatningen, og støder der an mod twende Stoppere enten af Træ eller Jern (Fig. 1 d.); hvor Vinduerne støde sammen, er en Post med en Fure eller Rende i Midten, i hvilken den Fugtighed, som samler sig, kan afledes (Fig. 1 b.). Posterne ere forneden indfalsede i Kanten af Indfatningen, foroven hvile de paa Træklodse, som ere fastnaglede under Posterne, hvori de ligeledes ere indfalsede. Man kan saaledes aftage dem, naar der skal indbringes eller udtages Gjødning, eller andet Arbeide foretages, hvorved de kunne være til Hinder.

Forinden Indfatningen opslaaes, udgraves Gruben, som maa være 2 Al. 10 Tom. bred og 1 Al. dyb (ved Dybden maa man iøvrigt tage Hensyn til Vandstanden) skraa til alle Sider. Pæle af 4 Tommers Tykkelse, Længden i Forhold til Bræderne, nedrammes, en i Midten og en ved hver Ende. Indfatningen inddeles derpaa i Skillerum paa 2 eller 4 Vinduer efter Behag, og Skillerummet sættes under Posten.

I Vinduerne kunne enten indsættes Glasruder eller paaklistres Papir. Vil man bruge Glas (Fig. 4) forfærdiges de saaledes: Ramstykket (a) 2½ Tom. bredt og 2 Tom. tykt; Rammen, udvendigt Maal, 2½ Alen

lang og $1\frac{3}{4}$ Al. bred med 4, 1 Tomme brede, Sprodser; Ruderne 6 Tom. brede og 8 Tom. lange; de maae ligge $\frac{1}{2}$ Tomme over hinanden og tilskæres noget spidse, for at lede Vandet midt af Ruderne. Tvende flade Jernstænger paanagles udvendigt, for at afværge Beskadigelse, især ved Dækningen; indvendig sættes en firkantet Jernstang, midt imellem de tvende Udvendige; den maa være saa tyk, at den kan befæstiges med en Skrue, hvilket er at foretrække for Anvendelse af Øsken og tvende Skruer, ved hvilke kun Sprodsen svækkes. Foroven og forneden anbringes et Haandtag.

Vil man anvende Ramme med Papir, gjøres den tyndere og lettere (Fig. 3), men af samme Størrelse, som den Forrige; der behøves kun to Sprodser paa langs, men tvende paa tværs. Man anvender hertil almindeligt Skrivpapir; dog foretrækkes det gulagtige, som hertil er stærkest. Papiret maa naturligviis passe efter Sprodserne. Efterat det er paaklistret og tørret, overstryges det med Fernis; medens dette gjøres, holdes et Fyrfad med Trægloder under, for at det strax kan tørres og holde sig stramt. Saadanne Vinduer kunne meget godt anvendes om Foraaret til at drive Blomkaal, Gulerødder, Salat og Radiser under, til Kaalplanter, Selleri og Porrer; derimod ere de ikke anvendelige til Meloner, Bønner eller Agurker.

Den her beskrevne Slags Mistbænk er den mindst

bekostelige og letteſt at forfærdige, saa meget mere som den ogsaa med Fordeel kan bruges uden Vinduer, ved blot at dække om Natten med Lemme eller Maatter.*) Vil man ikke anvende Vinduer, kan Mistbænken ikke anlægges før først i April. De kaldes „aabne Mistbænke." Alle de nævnte Kjøkkenurter kunne dyrkes i disse; det er en Selvfølge, at de kun komme en Maaneds Tid tidligere end paa Friland.

2. Hollandske Mistbænke.

Indfatningen er som den under de faststaaende Mistbænke beskrevne (Fig. 6 a.), men desuden anvendes en Karm (Fig. 8), et Brædt høi, sammensat af Bræder, som i Hjørnerne ere forsynede med en trekantet Stolpe, deels for ved denne at styrke Rammen, deels for derunder at lægge Muursteen, paa hvilke Rammen maa hvile, hvilke forhindre den fra saasnart at raadne. Vinduerne hvile paa Lister foroven og paa Siderne (Fig. 8 c.), og forneden anbringes Stoppere (Fig. 8 d).

Brædeindfatningen er fastheftet paa Stolper, tre paa hvert Brædt. De ere savede skraae af. Vil man

*) I saa Fald behøves naturligviis hverken Poster eller Lister, men i dets Sted lægges blot et Brædt paa tværs, og Lægter paa langs i Tilfælde af at man blot vil dække med Maatter.

gjøre det meget ziirligt, dækkes Stolperne forovven med Bræder. En saadan Indfatning kan, for Varigheds Skyld, og hvor det ikke kommer an paa det første Udlæg, opføres af Muur-, Sandsteen eller Fliser.

Pladsen mellem Indfatningen og Karmen (Fig. 6 b.) som bliver ½ Al. bred, udfyldes med Jord, dog først efter at Karmen med Gjødningen tilstrækkeligt har sat sig; disse Mellemrum besaaes med en eller anden Kjøkkenurt til tidlig Brug, f. Ex. Salat, Kørvel, Spinat, Portulak, Radiser eller a. desl. Herved skjules Gjødningen, og det Hele faaer et behageligere Udseende, og, da Pladsen benyttes, er det tillige oeconomisk. Gruben udgraves, som den ved den faststaaende Mistbænk beskrevne, 1 Alen dyb, eller mere, eftersom man har bestemt Mistbænken til tidlig eller sildig Brug. Man maa sørge for, at give Fugtigheden Afløb. Kan man, paa Grund af Vandstanden, ikke grave Gruben saa dyb, maa Indfatningen gjøres saa meget høiere.

Vinduerne ere de til Fig. 4 alt beskrevne.

Denne Slags Mistbænke anvendes i Holland til alle Aarets Tider, uagtet Vinteren der i Almindelighed er ligesaa streng som hos os; der sættes da en Omsats eller Vold af frisk Hestegjødning eller Blade uden om Indfatningen.

3. Engelske Mistbænke.

De adskille sig fra de to Forrige derved, at de

ligge frit ovenpaa Jorden under en Vinkel af 15° (Fig. 10 c.). De ere særdeles hensigtsmæssige til Vinterbrug, da man, ved at sætte en Vold om den 3 à 4 Al. høie Hestegjødning, kan oplive Varmen; til Foraars- og Sommerbrug ere de ikke anvendelige, da man deels ikke behøver saamegen Gjødning, og de desuden ere udsatte for at udtørre. Til fugtige Steder, hvor man ikke kan ikke betjene sig af Gruber paa Grund af Vandstanden, ere de især anbefalesesværdige.

Beliggenheden.

Den Plads, man vælger til Mistbænke, maa være paa et beskyttet, solrigt og tørt Sted, og bedst er det, naar denne vender mod Sydøst, da de ved denne Beliggenhed erholde den tidlige Morgensol, og ikke ere udsatte for den brændende Middagssol eller den udtørrende Eftermiddagssol. Det er bekjendt, at 2 Timers Sol før Middag virker bedre paa Planterne, end 4 Timers Eftermiddagssol.

Nødvendige Hjelpemidler (Reqvisita).

De sædvanligste Hjelpemidler, som bruges til Mistbænke, ere: 1) Gjærende Stoffer, for ved disse at bevirke Varme, 2) Jord og 3) Dækkematerialier.

1) Gjærende Stoffer.

Hertil høre især Hestegjødning og Blade, som de bedste og letteste erholdelige, især førstnævnte. Hestegjødningen maa være godt blandet med Straa; er

dette ikke Tilfældet, maa enten dette eller i Mangel deraf Blade, Tang, Lyngtoppe eller a. desl. blandes deri, da Gjødningen i modsat Fald for hastig udgjærer og snart taber Varmen. Forinden man kommer Gjødningen i Gruben, er det gavnligt at omstikke den nogle Gange, for at bevirke en ligelig og jævn Gjæring.

Man kan ogsaa benytte sig af Blade alene; men i saa Fald maa der være et tykkere Lag, end man bruger af Hestegjødning. Til Vinterdrivning kan man dog ikke betjene sig af disse, men kun til Foraarsdrivning. Ege- og Bøgeblade ere de bedste til dette Brug, da de længere modstaae Forraadnelse. Ved Indsamlingen om Efteraaret maa man vel vogte sig for, at de ikke ere vaade eller opdynges i for store Bunker; thi de tabe da let Varmen, til den Tid man skal bruge dem. Ved at lægge Gjødning og Blade lagviis, vedligeholdes en behagelig Varme. Frygter man for Snegle, som gjerne opholde sig i Bladene, da har man blot at iagttage, at lade det sidste Lag være Gjødning, og forovrigt strøe udlæsket Kalk derimellem.

Tang kan ogsaa benyttes som Gjæringsstof, men den maa være frisk; den udfordrer meget lang Tid, inden den gaaer i Gjæring, men holder paa den anden Side længere Varmen. Blandet med Hestegjødning gaaer det hurtigere, og giver en behagelig Varme, der virker meget velgjørende paa Planterne. (See videre

herom, Havetidenden 3die Aargang 3die Bind pag. 168: „Om de forskjellige Gjæringsstoffer til Driverie."

Jord.

Har man ikke før havt Mistbænke, er det vanskeligt nok at erholde en passende Jordart. Denne tilveiebringes imidlertid paa følgende Maade: I Skove findes ofte Steder med forraadnede Blade; disse udgraves et godt Spadestik dybt, og bringes i Bunker, hvilke flere Gange omstikkes, indtil Bladene ere aldeles opløste eller for en Deel forvandlede til Muld. Af en udhvilet Mark, hvor ingen Ovækrødder findes, og hvis Jordbund bestaaer af en leerblandet Sandjord, udgraves et Spadestik med Grønsværen; dette bringes ligeledes i Bunker, og gjennemstikkes saa ofte, indtil Grønsværen er forraadnet. Denne Jord blandes endelig lagviis med frisk Kogjødning uden Straa, og, efterat det har henlagt et Par Maaneder, omstikkes det atter, og saa fremdeles nogle Gange, indtil Gjødningen er aldeles forenet med Jorden. I Mangel af en god og kraftig Markjord, kan man ogsaa benytte en almindelig god muldet Havejord til dette Brug, som imidlertid, ligesaavel som Markjorden, maa harpes, førend den blandes med Kogjødning.

Istedetfor Kogjødning kan man vel ogsaa betjene sig af forraadnet Hestegjødning, men denne er langt fra saa god.

Disse tvende Jordarter, Bladjorden og Markjorden, blandes nu sammen i passende Forhold efter Planterne og Aarstiden, hvilket nærmere skal blive forklaret.

Dækningsmaterialier.

Disse bestaae enten i Straa-, Rør-, Bastmaatter eller Trælemme. Dem, der ikke kjende Maaden at binde Straa- eller Rørmaatter, vil jeg hellere tilraade at benytte Bastmaatter, og derovenpaa Trælemme; disse forfærdiges af gjennemskaarne Bræder, 1 Al. brede, med en List paa den ene Side, for at afværge, at Fugtigheden skal trænge ned mellem Lemmene; de gjøres noget længere end Vinduernes Længde. Dækning med Straa- og Bastmaatter tjener til at holde Frosten ude, Rørmaatter og Trælemme til at afværge Fugtighed.

De Kjøkkenværter, man dyrker hos os i Mistbede, skal jeg gjennemgaae i den Orden, som de bør anlægges.

1. Blomkaal.

Den Sort, som bruges til Drivning, er den tidlige engelske Blomkaal. Kan Planterne ikke faaes, og man altsaa selv maa tiltrække dem, skeer dette paa følgende Maade: I Slutningen af August eller i Begyndelsen af September, dog ikke efter den 8de September, vælger man et afbrugt Mistbænkevindue, omstikker Jorden i samme, og kommer noget frist Jord til; er Jorden

tør, vandes den tilstrækkeligt; derpaa jævnes Jorden, og Mistbedet er færdigt til Saaening. Man tilsaaer nu et eller flere Vinduer, efter det Antal Planter, man ønsker*), men saa tyndt, at der bliver ½ à 1 Tommes Afstand mellem hver Plante; saaes tykkere, blive Planterne svage, og afgive ikke saa store Hoveder, som naar der saaes i tilbørlig Afstand. Efterat Planterne have skiftet Blade, omplantes (prikles) de enten paa samme eller paa et lignende tilberedet Bed i 3 Tommers Afstand for hinanden i Rader. Man har nu kun at vogte Planterne fra Frost og Fugtighed. Vinduerne behøver man ikke at lægge paa, førend i Begyndelsen af November eller naar Nattefrosten kommer, til hvilken Tid de aftages om Dagen. Naar den egentlige Kulde og Fugtighed indtræffer, tages Vinduerne ikke meer af, men der gives blot rigelig Luft, d. e. Vinduerne hæves 6 à 8 Tommer, og holdes i denne Stilling ved Lufttræer.

I fugtigt Veir søges Planterne meget af Snegle, hvilke omhyggeligt maae afpilles hver Morgen; da de gjerne krybe i Skjul, fanger man dem letteſt ved at lægge smalle Lægter mellem Raderne; Sneglene krybe da under disse, og borttages let ved at vende dem.

---

*) I et almindeligt Mistbænkevindue regner man kan staae 3 à 400 Planter.

Ogsaa Muus beskadige ofte om Vinteren Blomkaalsplanterne; man maa derfor søge paa sædvanlige Maader at fange dem. Endvidere maa man iagttage, at borttage de forraadnede Blade, hvilke, ved at blive siddende, vilde foraarsage Skimmel. Af saadanne overvintrede Planter kan man ikke ret vel have Blomkaalshoveder tidligere end i Begyndelsen af Juni. Vil man derimod undgaae den Ulejlighed, Overvintringen fører med sig, og hellere tiltrække dem om Foraaret, altsaa saae i Februar Maaned, da kan man ikke have Hoveder før først i Juli Maaned. Jovrigt ere overvintrede Planter fortrinlige til at plante paa Friland.

Mistbænkens Anlæg.

For at have Blomkaal i Begyndelsen af Juni Maaned, er Fremgangsmaaden følgende:

Først eller midt i Januar bringer man Hestegjødning i Gruben. Gjødningen rystes vel med en Greb, og sættes jævnt over hele Gruben; er den meget straaet, trædes den lagvis fast, er dette ikke Tilfældet, fastslaaes den kun med Greben. Bringes Gjødningen i den faststaaende Mistbænk, sættes den kun til Kanten af Indfatningen; i den hollandske derimod sættes Gjødningen ½ Al., eller mere, over Indfatningen, eftersom Gjødningen er mere eller mindre straaet, for at den kan have noget at sætte til af.

Gjødningen tildækkes med Lemme eller Rørmaatter;

det vilde nemlig være at bedærve Vinduerne, hvis man strax vilde udsætte dem for den stærke Salpeterdamp af Hestegjødningen; om Dagen maa der aabnes, for at Dampen kan vige bort.

Efter en 14 Dages Forløb, tildeels efter Veirets Beskaffenhed, vil Gjødningen have udgjæret; dette kjendes især paa, at der fremkommer Svamp. Derpaa jævnes Gjødningen, og ovenpaa lægges noget gammelt, tørt Hestegjødning, hvis dette haves; i Mangel deraf Blade eller et lignende porøst Stof. Hensigten hermed er at forebygge, at den stærke Hede i Gjødningen ikke pludselig skal hæmmes, men efterhaanden bortdunste, efter at Jorden er paafyldt; i modsat Fald kunde Gjødningen let foraarsage Brand i Jorden; denne kjendes derpaa, at Jorden bliver bleggraa, og som Følge deraf ufrugtbar og skadelig for Planterne. Brand kan udvikle sig baade før og efter Plantningen, hvilket, som sagt, alene hidrører fra, at Uddunstningen af Gjødningen er bleven hæmmet, enten ved at der er kommet Jord paa for tidligt, eller for meget ad Gangen, hvorfor det porøse Mellemlag er af megen Vigtighed og Nytte.

Paa den anden Side maa man heller ikke tillade Gjødningen for megen Uddunstning, hvilket vilde have til Følge, at Bedet for snart vilde afkjøles, og blive, som man kalder det, koldt; skulde dette imidlertid blive

Tilfældet, maa man søge at oplive Varmen igjen, hvilket kan skee paa følgende Maade: Udvendigt fra borer man Huller skraae ned i Gjødningen og gyder koghedt Vand i disse, stopper strax Hullerne til og forøger Dækningen; uden om Indfatningen sættes ligesom en Vold af frisk Hestegjødning. Den engelske Mistbænk (Fig. 10) kan letteſt bringes i Stand igjen, nemlig blot ved en Omsats af Gjødning. Undertiden hender det, at Brand begynder at vise sig, esterat Mistbænken er beplantet; for at raade Bod herpaa, afkjøles Bedet; dette udføres saaledes: Man borer ligeledes Huller skraae ned, to under hvert Vindue, fra oven og fra neden, og holder dem aabne, saalænge det er nødvendigt, eller indtil man mærker, at Heden i Bedet er aftaget.

Esterat det porøse Material, som dog ei maa være mere end 6 à 8 Tommer tykt, er kommet paa, paaføres den til dette Brug tilberedte Jord; til Blomkaal udkræves et 1 Fod tykt Jordlag; dette maa ikke bringes i paa een Gang, men 1 Qvarteer ad Gangen, deels for at Jorden, som paa denne Aarstid sædvanligt er frossen, kan optøe, deels for ikke pludseligt at afkjøle Bedet for meget; endelig kunde dette ogsaa let foranledige Brand, i Tilfælde af at Bedet var meget varmt. Til Blomkaal fordres en mere sværr end let Jordart:

2 Dele Markjord, 1 Deel Bladjord og ½ Deel Kogjødning.

Efterat Jorden er kommen paa, omstikkes den dagligt, hvis Veiret tillader det, for at den kan udtørres og blive levende, d. e. at den let falder fra hinanden og ikke, ved at sammentrykkes med Haanden, er klæbrig. 2 à 3 Uger efter at Jorden er paafort og omstukken, er den i Almindelighed tjenlig til Plantning. Naar man, ved at undersøge med Haanden, bemærker en melkevarm Temperatur, er denne passende. Er Anlægget gjort i Begyndelsen af Januar, vil Plantningen kunne foretages i den første Uge af Februar. Hvad enten man vil plante Blomkaalsplanterne i den faste eller hollandske Mistbænk, er Fremgangsmaaden den samme; kun maa, hvad den hollandske Mistbænk angaaer, bemærkes, at Planterne kunne staae tæt op til Ruderne, da Karmen kan hæves, eftersom de vore, hvilket derimod ikke kan finde Sted ved den faststaaende Mistbænk, hvori Planterne bør plantes nogle Tommer fra Glasset. Man regner 16 Planter i et Vindue; de anbringes i Forbund og midt under en Rude. Man gjør en Fordybning af 3 à 4 Tommer, hvori Planten sættes, for at lette Hypningen. I Førstningen gives temmeligt megen Luft om Dagen, om Natten gives

Luft i Falsen,*) for at den Damp, der samler sig under Vinduerne, kan bortdunste. Den udvendige Luft, som ei umiddelbart maa komme i Berørelse med Planterne, holdes ude ved at dække Omsatsen med en Rørmaatte. Indfatningen om den faststaaende Mistbænk maa omgives med en bred Vold af Blade eller Gjødning, da i modsat Fald en Afkøling vil finde Sted, der deels vil foranledige Fugtighed i Bænken, deels vil afkøle Bedet for tidligt. Ogsaa om den hollandske Mistbænks Indfatning er det gavnligt at sætte en Vold, for at hindre den udvendige Luft fra at afkøle Bænken.

For bedre at iagttage Temperaturen i Bænken, gjør man rigtigst i, at saae Radiser mellem Blomkaalsplanterne; efter deres Vært kan man rette Luftgivningen, nemlig ved at iagttage, at de vore, hvad man kalder, naturligt (ikke løbe op og blive lange). Om Bedet har en for høi Temperatur bemærker man snarere paa Radiserne end paa Blomkaalsplanterne, hvilke sidste let kunde have taget Skade, forend man bemærkede det. En 4 à 5 Uger efter at Radiserne ere saaede, vil man kunne trække nogle af de største, og til samme Tid kunne Hullerne om Blomkaalsplanterne fyldes med Jord. Den vanskeligste Tid er nu overstaaet; det er

*) Et Stykke Træ, en Tomme tykt, lægges i Falsen af Karmen

da ikke længer nødvendigt at give Luft om Natten, men kun om Dagen i Solstin, en 4 à 8 Tommer, for at hærde Planterne; dog maa man iagttage, ikke at udsætte dem for Luftens umiddelbare Indflydelse paa denne Aarstid, da den almindelig er meget skarp, men beskytte dem ved Maatter bagved og paa Siderne, især paa den Side Vinden kommer fra. Efterhaanden, som Planterne vore til, maa Karmen paa den hollandske Mistbænk hæves, hvilket skeer ved at lægge en Muursteen under Stolperne paa Hjørnerne; den Huulhed, som derved fremkommer inde i Bedet, opfyldes med Jord. Paa den faste Mistbænk, som man ikke saaledes kan hæve, nagles et Brædt ovenpaa Indfatningen. I Slutningen af April aftages Vinduerne midt paa Dagen, ligesom Dækningen efterhaanden formindskes, og gandske opherer ved Slutningen af April Maaned. Midt i Mai aftages Vinduerne aldeles, og man pleier da at lægge Ærteriis mellem Planterne, for at holde dem oprette. Først i Juni vil man kunne benytte de første Blomkaalshoveder.

2. Gulerødder.

Til Drivning vælges de korte tidlige Karotter, hvilke hurtigst blive brugbare, og som ikke behøve saa dybt Muld, som de større Sorter. Jordblandingen maa bestaae af 2 Dele Markjord og 2 Dele Bladjord, og, er Markjorden ikke sandet, tilføies ½ Deel hvidt Sand.

Mistbedet tilberedes iøvrigt paa samme Maade, som til Blomkaal, og til samme Tid, saaledes at de kunne saaes i Begyndelsen af Februar Maaned, som det tidligste, og man kan da have tjenlige Gulerødder i Begyndelsen af Mai; saaer man en Maaned sildigere, vil man ogsaa i Reglen faae dem en Maaned senere. Til 3 Vinduer regner man 2 Lod Frø; det saaes temmeligt tykt, for at man kan udsøge de tykkeste, efterhaanden som de vore til. Fremgangsmaaden ved Saaeningen er følgende: Efterat Jorden, som ikke behøver at være meer end 8 Tommer dyb, er omstukken og præpareret, strøes Frøet jævnt ud paa den velrevne Jord, og bedækkes med $\frac{1}{4}$ Tomme fiint sigtet Jord, som er godt blandet med Sand, hvilket beskytter de unge Planter for i Førstningen at lide af Fugtighed. Om Natten gives Luft i Falsen, om Dagen derimod ingen Luft. Frøet maa ikke komme op førend efter 10 à 12 Dages Forløb, da Bedet i modsat Fald vilde være for varmt. For at passe Luftgivningen er det ligeledes nødvendigt at strøe enkelte Radisekorn i hvert Vindue; efter Radiseplanterne kan da Temperaturen reguleres, som tidligere omtalt; ogsaa kan man i saa Henseende betjene sig af nedstukne Træpinde, $\frac{3}{4}$ Al. lange; ved at føle paa disse vil man kunne bedømme Undervarmen. Nogle betjene sig af Thermometer; men dette angiver kun Lufttemperaturen, hvilken ikke er tilstrækkelig. Ved Gulerødders Drivning

maa man især passe, at de ikke komme for hastigt op, og at de erholde tilstrækkelig Luft, især i Solskin. Naar Toppen har naaet Glasset, hæves Karmen. Mærker man, at Jorden er tør, vandes; dette vil gjøres nødvendigt først eller midt i April Maaned. I Begyndelsen af Mai vil man kunne trække de første Gulerødder.

3. Salat.

Dyrkes meget tidligt, først eller midt i April Maaned, Hovedsalat, maa man dertil have overvintrede Planter; disse tiltrækkes paa samme Maade og til samme Tid, som er angivet ved Blomkaalsplanterne. Kun maa bemærkes, at de udsaaes tyndere, for at Planterne kunne blive butte og saaledes bedre overvintres; desuden taale de langt mindre Frost og Fugtighed end Blomkaalsplanterne. Da Salaten meget hurtigt sætter Hoved — man regner i Almindelighed 6 Uger efter Plantningen — kan man ogsaa meget godt bruge de Planter, man har saaet til dette Brug imellem Blomkaals- eller Gulerodsplanterne; men de komme altid en Maaned sildigere. Den bedste Sort Salat til tidlig Brug er den lille tidlige, gule, hollandske Salat. Mistbedet beredes paa samme Maade som til Blomkaal og Gulerødder. Jordblandingen maa bestaae af 2 Dele Markjord, 1 Deel halvforraadnet Bladejord og $\frac{1}{3}$ Deel Kogjødning, i Mangel deraf Hestegjødning. I denne Jordblanding blive de bedste Hoveder. Er Bedet anlagt

og tilberedet midt i Februar, kan det være tjenligt til at beplante i Begyndelsen af Marts. Under hver Rude sættes en Plante, hvilket bliver 30 Planter under hvert Vindue. Salaten lykkes bedst under Papirsvinduer, som ere oliede; Planterne ere da ikke saa meget udsatte for Solens brændende Straaler; ere de under Glas, maae de skygges i Middagsstunden med Erteriis eller gamle Maatter. Det bidrager væsentligt til at erholde gode Hoveder, at Salaten plantes tæt under Ruderne, hvilke maae hæves, efterhaanden som den vorer til.

4. Meloner.

Man antager i Almindelighed som Regel, at Melonen kan give ret velsmagende Frugter i Maanederne: Mai, Juni, Juli og August; i September og October ere de som oftest uden Smag. Vil man drive Meloner, maa man have et særskilt Vindue til at tiltrække Planterne, i Særdeleshed, hvis man vil anlægge saa tidligt, at man kan have modne Meloner i Mai Maaned; det tidligste man imidlertid kan have modne Meloner, er i den første Uge af Mai; for dem, som ikke holde Gartner, er først eller midt i Juni Maaned en ret passende Tid. For at have modne Meloner i Juni Maaned, anvendes følgende Fremgangsmaade:

Mistbedet anlægges f. Er. den 1ste Februar; efterat Gjødningen har udgjæret, den gamle Gjødning og Jord er paaført, ligesom alt er beskrevet ved Blomkaalsdriv-

ningen, vil Bedet være tjenligt til at beplantes den 1ste Marts. Planterne hertil bør imidlertid, som allerede omtalt, tilrækkes i et andet Bed; Kjærnerne lægges da enten umiddelbart i selve Bedet eller i smaa Potter, en i hver. Man planter sædvanligt 2 Planter, hver under en Rude, midt i Vinduet, for at have en i Reserve i Tilfælde af Uheld; den svageste borttages siden, naar de begynde at vise Blomsterknopper. Naar Planterne vise det fjerde eller femte Blad, afknibes eller afskæres de paa to eller tre Knopper eller Blade, hvorved Sideskud fremtvinges; naar disse Sideskud eller Ranker ere ½ Alen lange, afknibes atter Spidserne paa disse, hvorved de igjen twinges til flere Sideskud, paa hvilke Frugterne ansættes. Omtrent i Begyndelsen af April Maaned ville de blomstre, og man lader nu Planten urørt til den har fyldt Vinduet med sine Ranker, hvilke man Tid efter anden maae ligelig fordele i Bedet*). Melonen er en Tveskjønsplante, o: bærer paa samme Plante baade Han- og Hunblomster; Hunblomsten kjender man let derpaa, at der under Blomsten sidder en Knude, hvoraf Frugten siden udvikler sig, hvis Befrugtningen er lykkedes. Hanblomsterne have ingen saadan Knude, og fremkomme i stor Mængde, oftest

*) Den egentlige Hovedbeskæring foretages ikke førend Frugterne ere halvvorne.

klyngeviis. Indtræffer fugtigt Veir i Blomstringstiden, ere Hanblomsterne let udsatte for at raadne, og kunne let anstikke den øvrige Plante, hvorfor man efterhaanden maa passe at borttage de bedærvede. I Blomstringstiden bør man saavidt muligt give Luft, for at Blomsterne kunne aftørres, hvorved Befrugtningen befordres; dette vil paa denne Aarstid ikke være vanskeligt; kun forglemme man ikke, at forhindre Luftens umiddelbare Indvirkning paa Planterne, ligesom omtalt er ved Blomkaalsdrivningen.

Den hollandske 4 Ugers Melon er bedst tjenlig til tidlig Drivning; dette Navn har den faaet, fordi den sædvanligt modnes 4 Ugers Dagen, efter at Frugten er ansat. Ved Frugternes Ansættelse maa man paasee, at ingen sætter sig tæt ved Stammen, da denne Frugt i saa Fald ene vilde tiltrække Safterne, og saaledes forhindre, at flere Frugter ansætte. Af den tidlige Sort ere 4 à 5 Frugter tilstrækkelige i et Vindue; af de sildigere Sorter eller egentlige Sommerfrugter, som Candelupen, der blive meget store, ere 2 à 3 tilstrækkelige i et Vindue.

Hvad den øvrige Behandling med Luft og Vanding angaaer, da retter denne sig ganske efter Veiret; antages, at der er plantet den 1ste Marts, saa vil det være nødvendigt i de første 8 à 14 Dage at give Luft i Falsen om Natten og borttage samme om Dagen,

uden i Solskin, da ellers formegen Fugtighed vilde udvikle sig, som vilde foraarsage Planterne Skade.

Det er meget vanskeligt at give forudbestemte Regler i de forskjellige Tilfælde; imidlertid kan nogenlunde tjene til Rettesnor, at Melonen fordrer en 3 Gange saa høi Varme som Blomkaalen og Gulerødderne; altsaa maa, under de samme Forhold, hiin gives $\frac{1}{3}$ Luft mod disse; Jordens Temperatur følgelig ogsaa 3 Gange varmere.

I April Maaned, naar Melonen blomstrer, maa gives rigelig Luft i Solskin, dog ikke meer end et Par Tommer; Befrugtningstiden er nemlig den vanskeligste Periode.

Efterat Frugterne ere ansatte, og saa store som en Valdnød, er den vanskeligste Tid overstaaet. I Slutningen af Maaneden, eller naar de ere halvvorne, passes godt med Vand; thi de behøve paa denne Tid megen Næring; man vander da saaledes, at Vandet trænger ned til Rødderne. Mod den Tid de modnes, ophører Vandningen, og der kan ogsaa til denne Tid gives mindre Luft, hvorved Smagen vil forhøies. Efter denne Behandling vil Melonerne modnes seneſt i Midten af Juni Maaned.

Baade til tidlig og sildig Brug anvendes følgende Jordblanding: 1 Deel Markjord, 2 Dele Bladejord og 1 Deel forraadnet Kogjødning.

Ved „sildig Brug" forstaaer man, at have Meloner i September og Oktober; disse plantes i August Maaned, og af de samme Sorter, som anvendes til tidlig Brug.

Til Sommerbrug derimod vælges de større Melonsorter, som behøve mere Varme for at udvikle sig til Fuldkommenhed. Jorden hertil bør ogsaa i Følge Aarstiden være mere bindende, hvorfor den bør bestaae af følgende Dele: 2 Dele Markjord, 1 Deel Bladjord og 1 Deel Kogjødning.

Følgende ere nogle af de bedre Sorter Meloner

a. til tidlig og sildig Brug:

Tidlig 4 Ugers Melon, 4 à 5 Pd. Vægt.

Bunte Globe; 5 à 6 Pd.

b. til Sommerbrug:

Hollandsk Candelup (Witte Vlees), 4 à 5 Pd.

Sølv-Candelup, 4 à 5 Pd.

Grøn Net-Candelup, 6 à 7 Pd.

Ananas-Melon (ikke frugtbar), 5 à 6 Pd.

Gul, hollandsk Candelup (frugtbar), 6 à 8 Pd.

Orange-Candelup (ikke frugtbar, men giver store Frugter, fra 8 til 10 Pd.)*)

---

*) Melonplanterne ere meget udsatte for Spind, d. e. en lille, rød Edderkop, der sætter sig paa den underste

5. Agurker.

Deres Dyrkning og hele Behandling er overensstemmende med Melonens, dog finde følgende Afvigelser Sted:

1) der sættes flere Planter i et Vindue, fra 2 til 4, ligesom Sorten er;
2) de behøve kun halv saa megen Varme;
3) de afknibes eller beskæres slet ikke, men Rankerne fordeles omkring i Vinduet og nedkroges;
4) Jorden kan være noget sværere, for at de længere kunne vedblive at bære Frugter;
5) anlægger man til Agurker paa samme Tid som til Meloner, og altsaa planter dem den 1ste Marts, vil man have Agurker midt i April.

Efterstaaende Sorter dyrkes almindeligt:

Den lange hvide Agurk, som er tidligst og bedst til Salat, da den er af en fiin Smag. 7 à 8 Tom. lang.

Den lange grønne Agurk er bedst til almindelig Brug. 7 à 8 Tom. lang.

Den store, engelske Slangeagurk, Non pareille. 16 à 18 Tom. lang.

Side af Bladet. Tilsidst udsuger dette Insect i den Grad Planten, at den aldeles visner; den mærkes strax deraf, at Bladene faae gule Pletter. Det bedste Middel herimod er at vande tilstrækkeligt; dette Insect fremkommer nemlig især i tørre og varme Sommere.

6. Bønner.

Den hollandske hvide Kryhbønne er den bedste til Drivning, da den bedre taaler Varmen, end de andre Sorter. Mistbedet tilberedes som til Meloner, men Jordarten maa være betydeligt lettere, da Planterne ellers ere tilbøielige til at raadne. Jordblandingen maa bestaae af 1 Deel Markjord, 3 Dele Bladjord og 1 Deel forraadnet Kogjødning. 6 Tommer Jord er tilstrækkeligt til Bønner. Det tidligste man kan have Bønner er først eller midt i April; som Følge deraf kan Anlægget skee midt i Januar, og Plantningen foretages i Midten af Februar Maaned. Planterne maae iforveien være tiltrukne, f. Ex. i en Kasse; naar de vise Hjertebladet, plantes de skraae i Bedet, en Plante under hver Rude, altsaa 30 Planter i et Vindue. Vil man ikke, eller har man ikke Leilighed til, først at tiltrække Planterne, kan man ogsaa lægge Bønnerne paa Stedet; men i saa Fald maae de, efter at have viist Hjertebladet, omplantes, hvilket hemmer den frodige Vært. Efterhaanden som Planterne vore til, bøies de tilbage og bedækkes med Jord, hvori de da skyde Rødder. Naar Planterne have viist nogle Blade, hvilket vil være Tilfældet omtrent 14 Dage efter Indplantningen, afskæres de paa et Par Øine, for derved at twinges til Sideskud. Om Rødderne bedærves af Varmen i Bedet, skader det slet ikke Bønneplanterne; thi, da de stedse

boies ned og bedækkes med Jord, fremkomme bestandig nye Rødder oven i Jorden.

Denne Nedlægning gjentages 2 à 3 Gange, men ophører, saasnart Bønnerne have viist Blomsterknopper, hvilket omtrent vil indtræffe midt i Marts. Begge Frøbladene, som ikke ere andet end de tilbageblevne Bønner, aftages ved den første Nedlægning, da de, ved at blive ved Planten, vilde foraarsage Forraadnelse.

Luftgivningen og øvrige Pleie have Bønnerne tilfælleds med Melonerne; foruden at de i Blomstringstiden maae gives megen Luft, maae de ogsaa skygges i Middagsstunden, naar stærkt Soelskin indtræffer, da Blomsterne ellers let falde af.

6 à 7 Uger efter at de ere plantede, kan de første Bønner plukkes af, altsaa først eller midt i April Maaned.

Foruden disse nævnte Sorter Kjøkkenurter, drives ogsaa paa Mistbænke: Radiser, Lactuk, Karse og Portulak; men da man sjeldent anlægger noget eget Mistbed til disse, dyrkes de gjerne i Forening med de andre Sorter. Saaledes saaes Radiser, som alt omtalt, mellem Blomkaal og Gulerødder, ikke blot for efter dem at regulere Varmegraderne i Bedet, men ogsaa for selve Nytten. Skulde man imidlertid foretrække

at drive dem særskilt, tilberedes Bedet paa samme Maade som til Blomkaal og Gulerødder, men der behøves ikke meer end 6 à 8 Tommer dyb Jord. Har Bedet en passende Varme, vil Radiserne komme op den 5te eller 6te Dag. Hvis man har saaet i Slutningen af Januar, vil de, ved en god Behandling, være tjenlige til at spises i Begyndelsen af Marts Maaned, sjeldent tidligere.

De andre Sorter: Karse, Lactuk og Portulak saaes forneden i Melon- og Agurkevinduerne; kun maa bemærkes, hvad Portulaken angaaer, at den bedækkes med stærkt sandblandet Jord, da den ellers overmaade let tilintetgjøres af Fugtighed, især hvis det er tidligt paa Aaret.

Og'saa kan man have Korvel og Spinat paa Mistbænk. Disse to Sorter saaes til samme Tid som Radiser. Til Spinat maa Jorden blandes med Kogjødning, hvorved saaes en langt rigeligere Afgrøde.

Fig. 4.

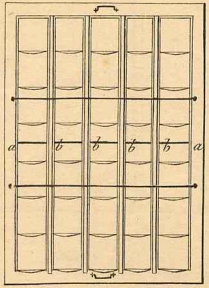

Fig. 3.

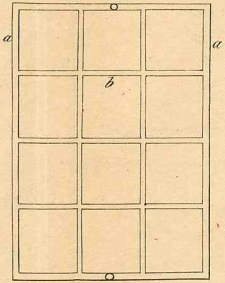

Fig 1.

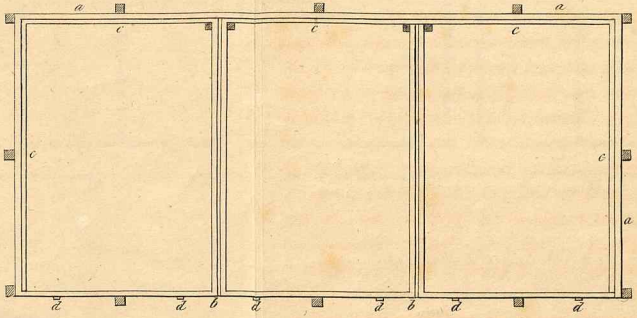

Fig. 2.

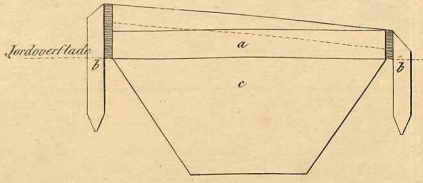

Fig. 5.

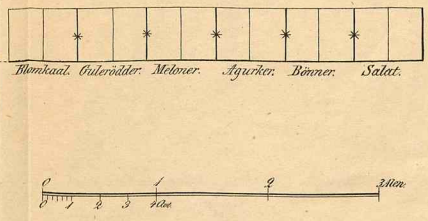

Fig. 1. Faststaaende Mistbenk.
- *a, Indfatningen.*
- *b, Posten.*
- *c, Liste.*
- *d, Stoppere.*

Fig. 2. Endeprofilen:
- *a, Indfatningen.*
- *b, Stolper.*
- *c, Gruben.*

Fig. 3. Papirvinduet.
- *a, Rammen 1¼ Tom: bred.*
- *b, Sprossen 1 Tom: bred.*

Fig. 4. Vinduet.
- *a, Rammen 2½ Tom: bred.*
- *b, Sprossen ½ Tom: med Fals.*

Fig 5. Den faststaaende Mistbenk i formindsket Maalestok; inddeelt i 2 de Vinduer.

E.B & Co.

Fig. 8.

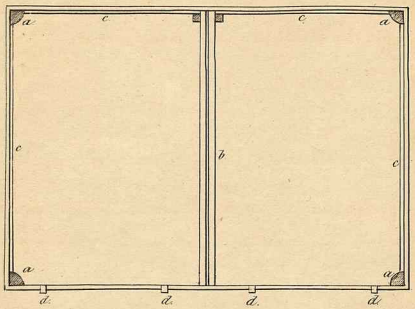

Fig. 9

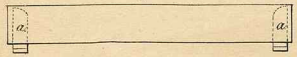

Fig. 7.

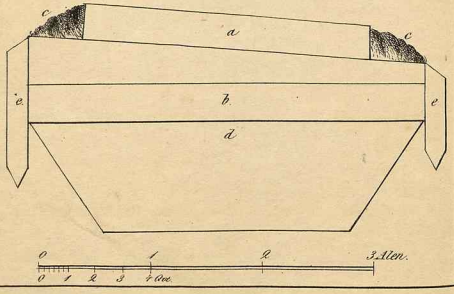

Fig. 6.

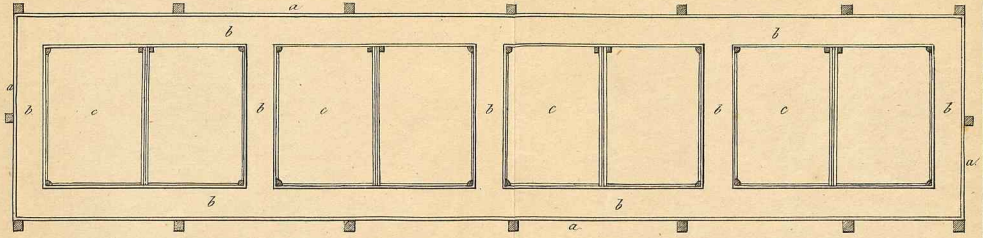

Fig. 10.

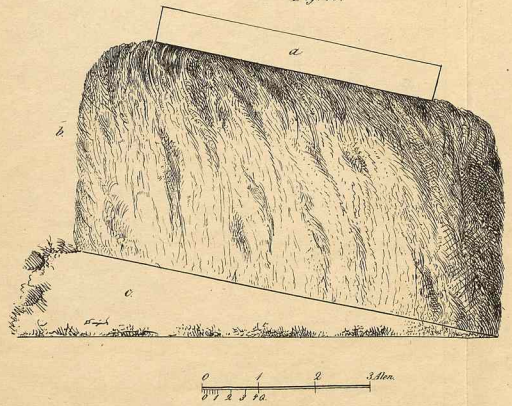

Fig. 6. Hollandsk Mistbænk.
- a, Indfatningen.
- b, Omsatsen.
- c, Karmene.

Fig. 7. Endeprofilen.
- a, Karmen.
- b, Indfatningen.
- c, Omsatsen.
- d, Gruben.
- e, Stolperne.

Fig. 8. Karmen.
- a, Hjörnestolperne.
- b, Posten.
- c, Listerne.
- d, Stopperne.

Fig. 9. Karmen fra Siden.
- a, Hjörnestolperne der hvile paa Murstene.

Fig. 10. Engelsk Mistbænk.
- a, Karmen.
- b, Gjödningen.
- c, Jordbunden.
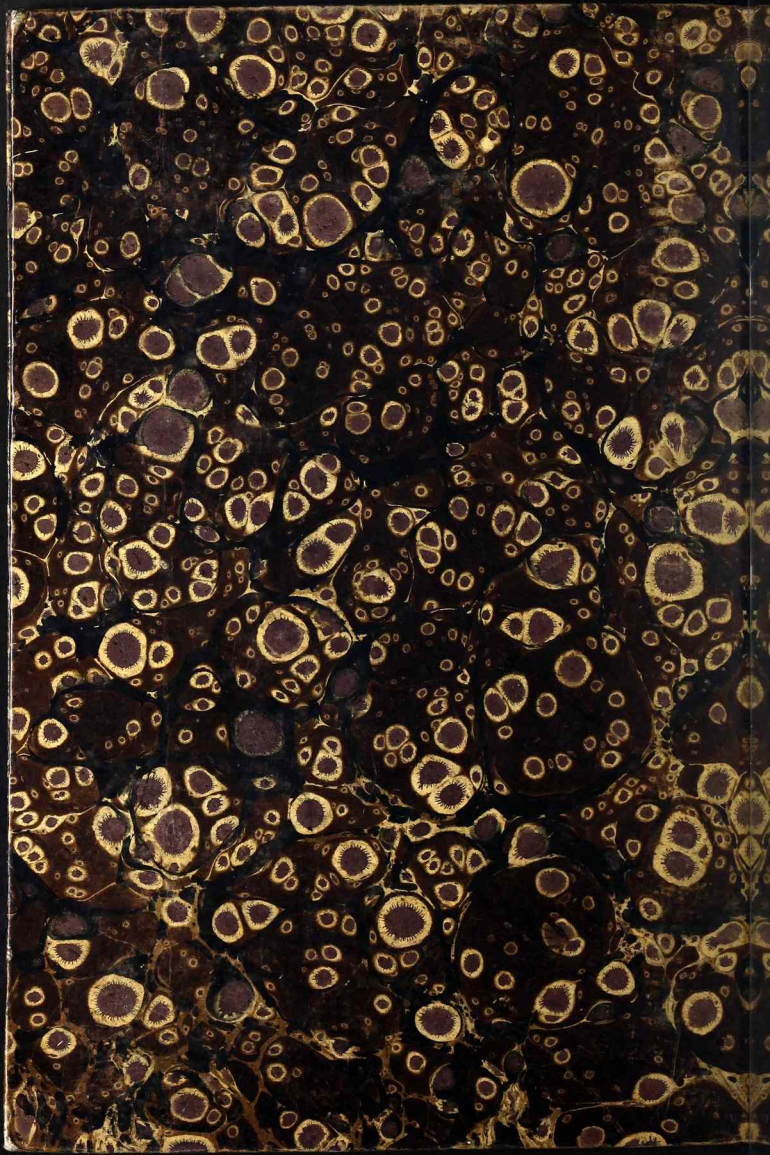
E.B. & Co